

О. Б. Червенко

НОВІ ВИДАННЯ ДО 100-РІЧЧЯ ПРОФЕСОРА МИКОЛИ КРАВЦОВА

Микола Іванович Кравцов (1906–1980) – видатний російський фольклорист, славіст та літературознавець, доктор філологічних наук, професор, голова вченої ради з фольклору при відділенні літератури та мови АН СРСР, автор понад двохсот наукових праць. У колі наукових інтересів талановитого філолога був російський фольклор та фольклор слов'янських народів, поетика, жанрова система фольклору, література, у тому числі й зарубіжна. Історико-порівняльне вивчення фольклору та літератури посідало важливе місце в його науковій діяльності. Низку статей ученого, знавця чотирнадцяти європейських мов, присвячено болгарським, сербським, словенським, хорватським письменникам та критикам. 27 червня 1947 року Микола Іванович захистив докторську дисертацію «Сербський епос», яка була згодом опублікована як монографія. Багато років він працював в Інституті слов'янознавства АН СРСР. У 1962 році його призначено завідувачем кафедри російської усної народної творчості філологічного факультету Московського державного університету, де він працював до останніх днів свого життя. Його діяльність була також пов'язана з Україною, з ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України та з Максимом Тадейовичем Рильським.

Российская славистическая фольклористика:
пути развития и исследовательские перспективы:
Материалы Международной научной конференции
к 100-летию со дня рождения проф. Н. И. Кравцова
(Москва, 9–10 ноября 2006 г.) / Отв. ред.
А. В. Кулагина. – М.: МАКС Пресс, 2007. – 352 с., ил.

Збірник, присвячений 100-річчю з дня народження видатного вченого-славіста, професора М. І. Кравцова, умі-

щуче матеріали Міжнародної наукової конференції «Російська славістична фольклористика: шляхи розвитку та дослідницькі перспективи», організованої кафедрами російської усної народної творчості та слов'янської філології філологічного факультету Московського державного університету ім. М. В. Ломоносова, яка відбулася 9–10 листопада 2006 року.

Збірник має такі розділи: «Історія фольклористики», «Поетика та мова фольклору», «Фольклор і сучасність. Фольклор міст та польові дослідження», «Фольклор та література», «Літературознавство». У ньому представлено статті відомих науковців Росії, України, Білорусі, Азербайджану. Українську тематику було висвітлено в статтях Т. В. Зуєвої (Москва) «Б. П. Кирдан як дослідник слов'янського фольклору» та Л. К. Вахніної «Сучасний стан славістичної фольклористики в Україні». Саме завдяки М. І. Кравцову, з його ініціативи славістична фольклористика в Україні розвинулася в 60-х роках ХХ ст. в окремий напрям в ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України, де було створено спеціальний науковий підрозділ, який тоді очолювала В. А. Юзвенко. Зв'язки М. І. Кравцова з Україною заслуговують на окреме дослідження, а його праці є вагомим внеском у порівняльно-історичне вивчення фольклору та літератури.

У другій частині книжки опубліковано цікаві спогади про Миколу Івановича, його рідних, учнів та колег, зокрема, статті українських фольклористів-славістів В. А. Юзвенко, Н. С. Шумади, М. В. Гуця, Л. К. Вахніної.

Безперечно, істотним доповненням до видання матеріалів конференції є додаток до основного списку праць М. І. Кравцова, які вийшли після 1975 року (упорядник – В. А. Ковпик).

Кравцов Н. И. Славянский фольклор: Учебное пособие. – 2-е изд., доп. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 2009. – 352 с.

Видання «Слов'янський фольклор» М. І. Кравцова й до сьогодні залишається єдиним навчальним посібником з курсу «Фольклор слов'янських народів», яким послуговуються також студенти кафедр фольклористики та слов'янської філології і в українських вищих навчальних закладах. Перше видання підручника 1976 року вже давно стало бібліографічною рідкістю. Це зумовило появу другого доповненого видання за науковою редакцією А. В. Кулагіної та В. А. Ковпика. Вони також автори вступної статті «Про автора та історію створення навчального посібника», де подано основні віхи наукової біографії М. І. Кравцова та його внесок у розвиток славістики в Росії. М. І. Кравцов був філологом-енциклопедистом, його лекції з російського й слов'янського фольклору та з історії слов'янських літератур пам'ятають не тільки в Московському державному університеті, а також у Софії, Белграді, Загребі, Любляні, де йому доводилося неодноразово виступати перед студентами.

Підручник рекомендовано як навчальний посібник для студентів-філологів вищих навчальних закладів, який за обсягом та охопленням матеріалу може бути корисний магістрантам, аспірантам, молодим науковцям.

Вступну частину присвячено визначенню самого терміна *фольклор* та його місця в культурі слов'янських народів, відмінностям фольклору від літератури.

У першій частині підручника розглянуто поняття *слов'янський фольклор*, описано фактори, які зумовили спільні та подібні риси у слов'янському фольклорі.

Другу частину присвячено жанровій системі слов'янського фольклору, класифікації, взаємовідношенню жанрів.

Характеристику обрядової поезії наведено в третій частині.

Прислів'я, як жанр народної творчості, розглянуто в четвертій частині.

У п'ятій частині надано характеристику прозовим жанрам, таким як казка, переказ, легенда.

Віршовані епічні жанри представлено в шостій частині. Важливе місце в них займає героїчний епос – билини, юнацькі пісні, гайдуцькі пісні. Розкрито поняття дум. Наведено характерні риси історичних пісень, які є у фольклорі всіх слов'янських народів. Подано основні типи слов'янських балад із найвідомішими сюжетами.

У сьомій частині розглянуто один із найбагатших розділів усної поетичної творчості – народну лірику.

Про своєрідне явище слов'янського фольклору – народний театр та драму – ідеться у восьмій частині книги.

В останньому розділі представлено загальнофольклорні явища у слов'янській народній поетичній творчості.

Також у «Додатку» опубліковано статтю М. І. Кравцова «Фольклор та міфологія», яка компенсує відсутність у підручнику розділу, присвяченого міфам та народній магії.

Друге видання зазначеного підручника засвідчує його актуальність. Це був один із небагатьох підручників, позбавлений нашарувань заідеологізованості колишнього СРСР, написаний ґрунтовно та водночас зрозуміло для студентів. Не випадково, завдяки цьому підручнику, інтерес до фольклору зберігається і в сучасних студентів.

Вищезгадані видання стануть корисними для студентів, аспірантів, викладачів гуманітарних дисциплін, учених – фольклористів, етнологів, культурологів, істориків, а також для широкого кола читачів, які цінують наукову спадщину професора М. І. Кравцова.